Bijdrage beeldvormende bijeenkomst Gemeente Bergen op Zoom, 4 november 2025
Inspraak onderwerp Sint-Catherinagebouw
Door Fred Feddes (31 oktober 2025)

Mijn naam is Fred Feddes. Ik ben publicist op het gebied van de gebouwde omgeving. Ik heb geschreven over geschiedenis en toekomst van stad en land, over erfgoed, duurzaamheid en klimaat; en ook bestuur en politiek en de dagelijkse ervaring van de stad zijn nooit ver weg.

Ik ben betrokken bij de stichting Mevrouw Meijer, die zich richt op precies het type opgave dat hier aan de orde is. Namelijk: wat kun je het best doen met een gebouw dat op een kruispunt in zijn bestaan staat: slopen en vervangen, of behouden en renoveren? Bij Mevrouw Meijer gaat het over schoolgebouwen, maar de aanpak is ook hier toepasbaar.

Mevrouw Meijer werkt samen met Tim de Jonge, bouwkostendeskundige. Hij zal vanavond ook inspreken. Aan hem vertrouw ik de harde cijfers toe. Als achtergrond voor mijn inbreng raad ik u mijn boek 'Beter dan sloop' aan, dat ik heb gemaakt samen met Mevrouw Meijer en Tim de Jonge. Het is voor iedereen gratis te downloaden.

Mijn eerste stelling ontleen ik aan de jarenlange ervaring van Mevrouw Meijer. *De ervaring leert dat het beter is om een gebouw niet te slopen, maar te renoveren. Beter, gunstiger, in ieder opzicht.* In CO_2-uitstoot, in geld, in functionaliteit, in culturele herkenbaarheid en identiteit en in maatschappelijke betrokkenheid.

We zijn nog nooit een school tegengekomen zonder reële toekomstkansen. Elk gebouw kan verandering van gebruik aan. Dat zal net iets anders gaan dan in nieuwbouw, maar zeker niet minder, en vaak met meer karakter. Ook verduurzamen kan bij renovatie uitstekend. En financieel is het meer dan realistisch. Renoveren is een volwaardig ontwerpalternatief.

Wat het klimaat betreft: renovatie leidt tot 30-50% minder CO_2-uitstoot, en kost 10-30% minder dan sloop/nieuwbouw. En dat bij hetzelfde kwaliteitsniveau: nieuwbouwkwaliteit. Bij

woningbouw zijn de resultaten vergelijkbaar, en bij andere gebouwtypen kun je dat ook verwachten.

Sloop/nieuwbouw is dus structureel duurder en slechter voor het klimaat dan behoud en renovatie (of transformatie). Ieder duurzaamheidsargument voor sloop/nieuwbouw valt door de mand. Waarom wordt er dan tóch telkens weer voor gekozen? Ik denk dat het de macht van de gewoonte is. Eventueel met angst voor verandering. We doen het al zo lang zo, alles is erop ingesteld, de regels, de procedures, onze denkbeelden.

Het is lastig om van een slechte gewoonte af te komen. Maar het kan wel. Als je de wil hebt, en als je de kennis hebt. En speciaal voor u, als raadsleden: als je beseft dat je als raadslid de positie hebt om slechte gewoonten te vervangen door betere gewoonten.

Daarmee ben ik in Bergen op Zoom. Er valt veel over het Ketrientje te zeggen. Ik denk dat de bevindingen van Mevrouw Meijer hier één op één terug te vinden zijn. Je kunt hier dezelfde vijf argumenten noemen waarom sloop een slechte keus is, en renovatie de beste keus: functionaliteit, duurzaamheid, erfgoed, sociale binding, en financiën.

Ik zal mij in deze paar minuten concentreren op één argument, namelijk duurzaamheid en klimaat. Dat doe ik aan de hand van het *Duurzaamheidskompas 2024-2030* van de Gemeente Bergen op Zoom. Het is een mooi beleidsstuk, dat ook hier een prima leidraad biedt.

Ik noem enkele trefwoorden in het *Duurzaamheidskompas* die mij opvielen. Bergen op Zoom wil een beleid dat ‘volhoudbaarheid’ is. Met andere woorden: ambitieus maar ook realistisch. ‘Samen’ is een trefwoord: samen leven, met elkaar, een sociaal verband. En het gaat ‘stap voor stap’, waaruit ik afleid dat jullie openstaan voor voortschrijdend inzicht. Ergens heet het ook een ‘lange duurzame reis’. Speciaal in de gebouwde omgeving wil Bergen op Zoom zich ‘profileren als duurzaamheidsvoorbeeld’.

Ik ga ervan uit dat het u menens is. Want dan wordt de toekomst meteen een stuk zonniger en gemakkelijker.

Dat brengt mij bij mijn tweede stelling. Klimaatbeleid heeft als doel, zoals u weet, dat er in 2030 55% minder CO_2 wordt uitgestoten. En je moet ook toewerken naar een reductie van 95% in 2050. Dat is een enorme klus. Maar, en dat is mijn stelling: *Sommige onderdelen van het klimaatbeleid kun je juist heel simpel en snel bereiken. Om te beginnen door geen dingen te doen die niet nodig zijn. In de gebouwde omgeving houdt dat in: stop met slopen.*

Zorg dat slopen niet langer de gewoonte is. Kies voor een gemeentelijk beleid van 'renovatie tenzij'. Dat schept duidelijkheid, het maakt de klimaatambities concreet, en het spoort iedereen aan om beter z'n best te doen. Daarmee kun je, net als bij schoolgebouwen en woningen, ook hier zomaar een reductie van 30 tot 50 % CO_2-uitstoot bereiken.

Misschien een korte uitleg. De productie van bouwmaterialen kost heel veel energie, en dus CO_2-uitstoot. Denk aan beton, staal, baksteen, aluminium, glas. Voor bestaande gebouwen is dat al gebeurd, en dus kun je die gebouwen, een in ieder geval de fundering en het casco, het best zo lang mogelijk blijven benutten. Een bestaand gebouw is een historische CO_2-investering die kan blijven renderen. Wees er zuinig op.

Want als je sloopt en nieuw bouwt, gooi je dat allemaal weg, en begin je je weer helemaal overnieuw met die enorme CO_2-uitstoot. Dat kán niet meer. Een gemeente die een klimaatbeleid voert, kan in feite niet langer meewerken aan wegwerpgebouwen.

Dit sluit aan bij het *Duurzaamheidskompas*. Duurzaamheid in de gebouwde omgeving wordt breed opgevat (p.9). Terecht. En die breedte begint bij: wees zuinig op wat je hebt. Zeker omdat Bergen op Zoom zich wil 'profileren als duurzaamheidsvoorbeeld', is dit 'renovatie tenzij' een uitstekend kans om voorop te lopen en een voorbeeld te stellen.

Het sluit ook aan bij het streven naar circulariteit (p.18). Weer even een korte uitleg. Voor de circulaire economie is de zogeheten 'R-ladder' bedacht: een lijst van 6 of 10 maatregelen voor duurzaamheid en klimaat. De bovenste R, de zwaarste, met het grootste effect, is die van 'Refuse'. De beste ingreep is dus preventie, zorgen dat er geen ingrepen nodig zijn. Hoe kun je bijvoorbeeld het best met afval omgaan? Door geen afval te maken.

Dat geldt ook voor gebouwen. Maak van bestaande gebouwen geen afval, maar behoud ze en blijf ze gebruiken. Repareer en verbeter ze waar nodig. In het *Duurzaamheidkompas* kom ik ook als doelstellingen tegen 'grondstoffengebruik verminderen' en 'levensduur verlengen'. Verderop gaat het over 'betrokkenheid', 'bewustwording', 'educatie' en 'communicatie'.

Dat zijn allemaal ingrediënten voor een effectief klimaatbeleid. Beleid dat mensen bindt en inspireert, en dat praktisch uitvoerbaar en zichtbaar is. Beleid dat laat zien dat de toekomst er niet is om dingen kapot te maken en weg te gooien, maar een toekomst van zorgvuldig behoud, reparatie en transformatie. Beleid dat laat zien dat je het klimaat kunt sparen terwijl de stad er tegelijkertijd beter van wordt. Slopen kán niet meer, maar het hóeft ook niet meer.

Dat is mijn derde stelling. *Als gemeente heeft u alle voorzetten al gedaan, u hoeft alleen nog maar die bal in te tikken. Bergen op Zoom als 'duurzaamheidsvoorbeeld' heeft met het Ketrientje een unieke kans als voorbeeldproject.* Dat gaat niet helemaal vanzelf. Je moet goede wil, kennis en betrokkenheid mobiliseren. Maar dan kun je wel laten zien dat je, zelfs na een lange en moeizame voorgeschiedenis, nog altijd een fantastische toekomst kunt inslaan. Laat je inspireren door goede voorbeelden elders, en breng het een stap verder.

Tot slot p.34 van het *Duurzaamheidskompas*. Hier spreekt de gemeente zichzelf toe: 'Geef het goede voorbeeld.' Dat lijkt mij een uitstekende raad.

Informatie:
'Beter dan sloop', gratis download PDF: www.trancity.nl/publicaties/beter-dan-sloop
'Beter dan sloop', papieren boek €19,50: https://valiz.nl/publicaties/beter-dan-sloop
Over Fred Feddes: www.fredfeddes.nl
Contact Fred Feddes: post@fredfeddes.nl
Over stichting Mevrouw Meijer: www.mevrouwmeijer.nu
Podcast over Mevrouw Meijer: https://app.springcast.fm/15370/van-onderopcast-205-bob-sikkes-x-stichting-mevrouw-meijer, of via Spotify, Apple, YouTube ('Van Onderopcast 2.05')